

Šport in krščanstvo, krščanstvo in šport

Krščanski pogled na šport bi pogosto lahko primerjali z besedami Tertulijana: "Kaj ima Jeruzalem opraviti z Atenami?"¹ Kaj ima čisto opraviti z nečistim; kaj ima krščanska vera opraviti s športom? Zaradi preveč enostranskega in ozkega pogleda imamo šport namreč pogosto za nekaj, kar človeka oddaljuje od bistvenega, od vere v Jezusa Kristusa. Ker šport kot tak, vsaj na prvi pogled, človeku ne služi k temu, da bi rasel v Gospodu in dosegel zveličanje, pogosto ni bil vreden, da bi mu Cerkev posvečala večjo pozornost, ter tako v njem prepoznala še kaj drugega kot le eno od področij zapeljevanja hudega duha v življenju vernika. Pogosto je obveljalo prepričanje, da šport nima nič opraviti z vero, vera pa ne s športom. Vsak od njiju naj bi imel svoje področje življenja, svoj svet, seveda ločen od sveta drugega. Ta (navidezni) mir, strpnost in sobivanje pa je od časa do časa zmotila kakšna opazka iz te ali one strani, tok življenja pa je šel naprej. Medtem pa je šport postal in vedno bolj postaja nova religija z živo in vedno sodobno vero v zmagovalce – polbogove sodobnega Olimpa. Nedeljsko bogoslužje v občestvu svete Cerkve je že zdavnaj zamenjalo obiskovanje sodobnega olimpijskega templja – športnega stadiona – z vsak dan svežimi (pol)bogovi, ki so seveda po meri vernika. Če ti en (pol)bog ni všeč, si lahko izbereš drugega, saj je ponudba več kot pestra, vsak dan sveža, primerna za vsako starost in za vsak žep. Danes bom častil tega, jutri pa drugega: v tem je veličina človeka in njegove svobodne volje.

Šport je vedno sodoben, vedno nov in vedno prilagojen trenutnemu človeku in nje-

govim potrebam. Zato je tudi vedno priljubljen. Zdi se, da je moderni šport pisan na kožo novoveškega subjekta, saj le-ta lahko prav prek šport na še prav poseben način izkazuje svojo ustvarjalno, če že ne kar stvariteljsko moč. Kot svojo stvaritev uporablja človek šport za zadovoljevanje svojih potreb. Kot stvarnik pa človek le-tega vedno znova prilagaja tako, kot mu v danem trenutku najbolj ustreza. Gre za človeka in njegovo ugodje, ne glede na to, da je športni napor včasih lahko tudi težak in poln trpljenja.

Šport bi torej lahko postavili ob bok mnogim močnim tokovom, ki vsak po svoje pomembno usmerjajo življenje sodobnega človeka. Sveti Ignacij Lojolski je ugotovil, da je človek ustvarjen zato, da bi slavil in častil Boga, našega Gospoda, mu služil in tako rešil svojo dušo. "Drugo na zemlji pa je ustvarjeno za človeka, da mu pripomore doseči cilj, za katerega je ustvarjen. Iz tega sledi, da mora človek vse uporabljati toliko, kolikor mu pomaga k njegovemu cilju, opustiti pa mora vse, kar ga v tem ovira."² Tudi šport moramo torej ceniti in proučiti iz tega gledišča.

Značilnosti današnjega tekmovalnega športa Vpliv športa na življenje posameznika in družbe

Šport ima izreden in mnogostranski vpliv na družbo. Pri športnikih so športna ekipa ali sotekmovalci in trenerji pogosto njihova primarna življenjska skupnost. Začne se že pri mladih športnikih, ki pogosto več časa preživijo na treningih s svojimi trenerji in sovrst-

niki kot pa doma s starši. Nadaljuje se pri vrhunskih športnikih, katerim šport ni le poklic in 8-urno delo za zaslužek, pač pa način življenja. Celo družine so pri mlajših športnikih pogosto močno zaznamovane s športno skupnostjo, kateri pripada otrok.

V športu lahko človek vidi sebe kot v ogledalu, z vsemi dobrimi in slabimi lastnostmi. To velja tako za tekmovalce kot tudi za gledalce. Zaradi intenzivnih čustev in odnosov šport odpre človeka, da se lahko bolj pokaže njegov pravi jaz. Po antičnem gledališču je današnji šport skoraj edino mesto v človeški skupnosti, kjer ni prepovedano jokati. Kjer človek lahko odloži svoj oklep in sname masko, ter pokaže svoja pristna čustva in pred množico iz srca zajoka – pa naj bo od žalosti ali od veselja.

Pri mnogih (vrhunskih in tekmovalnih) športnikih je šport tisti dejavnik in tista aktivnost, ki posameznika kot osebo definira in ji da določeno osebno identiteto – da je to, kar je. Pogosto se športnik šele z doseženim športnim rezultatom definira in prepozna kot nekdo, kot samostojna in individualna oseba. Da je takšna identiteta, ki je odvisna le od športnega dosežka, zgrajena na trhlih nogah in se hitro lahko poruši, ni težko ugotoviti. Identiteta športnika je torej pogosto zgrajena na tem, kar naredi. Zato je odločitev za življenje vere, v kateri nismo pogojeni le od samih sebe in svoje (ne)moči, pač pa od tistega, ki nas je ustvaril – Stvarnika –, resnično olajšanje. Preskok od identitete v tem, kar naredim, na to, kar sem, se torej lahko uresniči le znotraj Božjega sinovstva in Očetove ljubezni. Sedaj tudi športni neuspeh, ki prej ali slej zagotovo pride, ne pomeni zloma športnikove osebnosti in konca njegovega smisla življenja. Po igri, po športnem tekmovanju, se namreč vedno začne resnično življenje z resničnimi osebami in resničnimi odnosi. Zaradi vsega navedenega se v športu pogosto pojavi tudi obse-

sija s športom. Glavni razlog zanjo je strah, saj športnik za svoje normalno delovanje potrebuje dober rezultat, s katerim si zagotovi materialne pogoje za preživetje in zgradi svojo osebno identiteto. V krščanski ljubezni pa ni strahu.³ Če ob tem vemo, da je eden največjih in najpogostejših problemov, s katerimi se soočajo današnji vrhunski športniki, prav to, kako navkljub vsem mogočim pritiskom in pričakovanjem (treningi, mediji ...) ostati sproščen in miren, saj le to omogoča športniku dati od sebe najboljše, kar premore, potem vidimo, da trdna vera resnično lahko pomaga športniku tudi k boljšemu rezultatu. O tem nam govorijo mnoga pričevanja vrhunskih športnikov.⁴

Šport je za mnogo današnjih ljudi, ne le vrhunske športnike, ena glavnih gonilnih sil, dominantnih kultur, ki človeka usmerjajo skozi življenje. Kot tak sega šport celo tako daleč, da določa tudi, kakšne vrednote imajo ti ljudje. Če se sedaj spomnimo, kaj je naloga Cerkve,⁵ lahko hitro vidimo, kaj bi lahko šport pomenil za Cerkev. V iskanju vedno novih poti, kako z evangelijem doseči človeka, se nam današnji moderni šport ponuja kot zelo primerno in sodobno sredstvo. Na ta način bi lahko veselo oznanilo dosegle tudi tiste, ki sicer ne zahajajo v cerkev. Zavedati se je namreč potrebno, da največji del športnega sveta predstavljajo nešportniki – gledalci. Gledalci pa se vedno navdihujejo ob svojih športnih polbogovih, jih častijo ter jim želijo postati čim bolj podobni. Če so torej ti 'polbogovi' kristjani, bodo nedvomno prenašali krščanstvo tudi na svoje občudovalce.

Kristjani v vrhunskem športu

Seveda se ob tem znova postavi temeljno in začetno vprašanje, ki si ga vedno znova na eni strani postavljajo mnogi vrhunski športniki, na drugi pa krščanstvo samo: je sploh mogoče biti uspešen vrhunski športnik in hkrati kristjan, ki zvesto sledi Kristusovemu

nauku? Naj se ob tem spomnimo besed iz Janezovega evangelija, v katerih Jezus moli k Očetu in pravi: "Ne prosim, da jih vzameš s sveta, ampak da jih obvaruješ hudega."⁶ Zato kristjani ne smejo lahkomišelnost in s pobožnimi željami podleči skušnjavam in oditi iz sveta športa, pač pa morajo biti luč in sol ter na ta način dajati okus vsemu športu. Saj, kakor je Oče poslal Jezusa na svet, je tudi on njih poslal v svet.⁷ Da je biti zvest kristjan v športu še težje, pa poskrbi sama narava današnjega tekmovalnega športa, ki je usmerjena le k doseganju rezultata, sredstva pa pri tem pogosto ne igrajo nobene vloge. Zato je v njem prisotno polno kvazi novodobne duhovnosti. Preživi le tisto in vse tisto, kar učinkuje takoj – t. i. instant duhovnost.

V športu se pogosto sliši: pozabi Cerkev, pozabi vero, kajti zdaj moraš doseči športni rezultat! V svetu vere pa: pozabi takšne neumnosti, kot je šport. Kot da bi šlo za dva različna, celo nasprotna svetova. Uskladiti to dvojje pa je celo nujno potrebno, če želimo ohraniti človeka; kajti gre za človeka! Obstaja še več področij, na katerih lahko jasno spoznamo, da šport in vera nista in ne smeta biti nekaj ločenega. To je sicer jasno že iz same vere, saj le-ta ne more tukaj biti, tam pa ne, pač pa ontološko zaobjame celega človeka in ves svet.

Brazilskega voznika formule 1 Alexa Ribeira je prekinitev športne kariere, še posebej so pri tem na udaru nepričakovane prekinitve zaradi poškodb, primerjal z občutki in doživljanji ob smrti bližnjega sorodnika. Del človeka umre. Nastopi mešanje občutkov žalosti, jeze, praznine, ob tem pa smo običajno povsem brez moči. Potrebno je nekako preživeti in začeti znova. To – zaključek športne kariere in s tem izstop iz 'sveta športa' – je danes eden večjih problemov v športu, s katerim se ukvarjata tako sociologija kot tudi psihologija (športa). Brez dvoma lahko Cerkev tudi tu pokaže svoje izkušnje ter svojo večno svežo in

resnično 'ponudbo'. Dejstvo je namreč, da so športniki, prav tako kot tudi ostali ljudje, najbolj dojemljivi za sprejem veselega označila takrat, ko so 'na tleh'; ko, tako kot sv. Peter, morajo priznati, da si le s svojimi močmi ne morajo pomagati.⁸

Izkušnje krščanskega delovanja v športu

V protestantskih cerkvah v tujini (predvsem v ZDA, Nemčiji, Veliki Britaniji) je zelo razvito t. i. 'kaplanstvo' v športnih ekipah. To pomeni, da ima posamezna ekipa ali posamezni športnik svojega 'kaplana' (duhovnega spremljevalca), ki ga spremlja na njegovi duhovni poti, mu, opirajoč se na Svetopismo, pomaga in svetuje v težkih situacijah, v katerih se znajde športnik, skupaj z njim moli ter ga poučuje (predvsem z organiziranjem in vodenjem njim namenjenih svetopisemskih tečajev). V ta namen so v mnogih državah že izdali posebne izdaje Svetega pisma, namenjene izključno športnikom. Posebnost le-teh je v tem, da vsebujejo pričevanja športnikov, zvestih Kristusu in pa kazalo svetopisemskih odlomkov, ki so posebej primerni za situacijo, v kateri se je znašel športnik ali trener.

Svetovna in evropska krščanska športna zveza, ki jo prav tako vodijo bratje iz protestantskih cerkva, je svoje krščansko delovanje v športu razdelila na dve temeljni usmeritvi: oznanjevanje preko športnikov in oznanjevanje športnikom.⁹ Poglejmo si temeljne postavke obeh.

Oznanjevanje preko športnikov

Cilj oznanjevanja preko športnikov je doseči za Kristusa kar največ ljudi na osnovi velikega zanimanja, ki ga kažejo množice za šport. Pri tem so vrhunski, vsem dobro znani športniki sredstvo za oznanjevanje evangelija. Ker nekristjani na veliko povečujejo in posnemajo svoje športne junake,

jim bo predvidoma prislunilo veliko ljudi, ko bodo spregovorili o svoji veri. Ta pristop torej spodbudi športnike, da podajo svoja pričevanja.

Pri oznanjevanju športnikov se najpogosteje uporabljajo primere ali analogije med življenjem športa in življenjem vere. Ko resnico evangelija razložimo s pomočjo analogije iz športa, jo bodo ljudje, ki jim je šport domač, lažje razumeli in sprejeli ter se lažje in bolj jasno podali na pot doseganja zmage v tekmi življenja po Božjih pravilih. Življenje ima namreč prav tako pravila, kot jih ima tudi šport, Bog pa je pri vsem tem nekakšen 'veliki sodnik'. Življenje je tekma, v kateri sodelujemo prav vsi. Krono zmagovalca za vso večnost pa bodo na cilju dosegli le tisti, ki bodo živeli z Bogom in za Boga.

Oznanjevanje športnikov gradi tudi na naravnem dejstvu, da želi biti vsakdo zmagovalec. Pri tem je smiselno poudariti, da je prav tako pomembno kot postati zmagovalec v športu, postati zmagovalec tudi v življenju, v "tekmi življenja" in zaživeti življenje z Bogom ter tako doseči venec, ki ne ovane. Športna tekmovanja, kot npr. olimpijske igre, se osredotočajo na fizične in mentalne aspekte zmagovanja v športnem tekmovanju, zmaga v življenju pa predpostavlja tretjo, duhovno dimenzijo. Ker je Bog naš Stvarnik, je izvor tudi našemu naravnemu instinktu po tem, da bi bili zmagovalci (*agon*), zato lahko le On v polnosti zapolni ta naša hrepenenja.

Vendar pa duhovne dimenzije ne moremo ločiti od športa, saj nam odnos z Bogom omogoča bolj celostno delovanje. Pri tem nam Jezus Kristus ne bo nujno pomagal, da bi postali zmagovalci, nam bo pa pomagal, da bomo resnično uporabili vse svoje talente in naredili, kar se da – tako kot posamezniki kot tudi kot športniki.

Uspešnost oznanjevanja športnikov je tolikšna, kolikršno je oznanjevanje športnikom

samim. Namreč, brez športnikov kristjanov krščanstvo ne more doseči gledalcev preko športa. Pri tem je potrebno biti pozoren tudi na to, da imajo gledalci bistveno drugačno izkušnjo športa kot pa tekmovalci sami. Zato je potreben tudi različen pristop. Gledalci namreč živijo v popularni kulturi z instantnimi vrednotami. Zato je toliko bolj pomembno, da se za oznanjevanje evangelija uporabi tudi eden od elementov popularne kulture – šport –, ki v osnovi pravzaprav uči enake vrline kot krščanstvo: predanost, odpovedovanje, odgovornost. Primerjava med življenjem športnega treniranja ter življenjem kristjana je znana vse od sv. Pavla.¹⁰ Zato pa je primerjava krščanstva s svetom športa lahko zelo priročna začetna stopnička za gledalce na poti k svetopisemski veri.

Oznanjevanje športnikom

Glavni namen tega prizadevanja je, da bi se športniki usposobili in dozoreli, da bi bili sposobni živeti krščansko življenje znotraj sveta športa. Evangeliziranje gledalcev je pri tem sekundarnega pomena. Glavni namen je torej, da bi vzpostavili središče verujočih, ki bi s svojim vsakodnevnim življenjem krščanske ljubezni v svetu tekmovalnega športa pripekljali tudi ostale športnike h Kristusu, ob tem pa bi vplivali tudi na samo športno kulturo in jo usmerjali h Gospodu.

Tako kot misijonarji ob vstopu v tujo deželo moramo tudi ob vstopu v 'svet športa' s tamkajšnjimi domačini – športniki – najprej vzpostaviti pristen odnos zaupanja in jim dokazati, da jih cenimo. Glavna premisa je v tem, da je športnik cenjen in vrednoten že samo zato, ker je oseba. Pri tem igra ključno vlogo ljubezen. Bog ljubi brez pogojev. Tako naj bi bil tudi krščanski športnik tisti, ki ljubi svoje soigralce in tekmece. Ljubezen je namreč znamenje, da smo Jezusovi učenci.¹¹

Kljub temu da se analogije iz športa lahko pogosto uspešno uporabljajo za prikazovanje

življenja v svetu in veri, pa je ob tem potrebno opozoriti na dve pomembni razliki med vero in športom.

1) Kot kristjan športnik pridobi nov izvor svoje identitete. Tekmovalni šport namreč prepričuje športnika, da je njegova vrednost odvisna le od doseženih športnih rezultatov. Kristjani pa svoje vrednosti ne iščemo v takšnih in drugačnih lastnih zasluženjih, pač pa v Božji ljubezni, ki se je potrdila na križu. Zato je krščanske športnike potrebno opozoriti na to, da svojo osebno identiteto ločijo od svojih športnih sposobnosti in dosežkov. Bog nas namreč ne vrednoti po tem, kaj smo dosegli, pač pa po tem, kdo smo kot njegovi otroci.

2) Športniki – kristjani imajo nov vir moči. Tekmovalni šport uči športnika, da je ključ do uspeha skrit v njem samem. Pri tem igra ključno vlogo osebna moč volje posameznika. Če bodo izkoristili to moč volje, potem bodo dosegli svoje sanje in dosegli popolno osebno izpolnitev. Sveto pismo pa uči popolnoma nasprotno. Zunaj Jezusa Kristusa je namreč človekova volja vklenjena v sebičnost z vsemi samouničevalnimi posledicami.¹² Nekrščanski športniki so sposobni skoraj neverjetne predanosti svojemu športu in podvrženosti velikim odpovedim, ki so ob tem potrebne. Vendarle pa je izvor njihove moči le v njih samih in v ambicijah, ki koreninijo v njihovi duhovni negotovosti, ki jih nadalje sili v iskanje in potrjevanje lastne osebne vrednosti. Krščanskemu športniku pa ni potrebno uporabljati enake moči kot tedaj, ko je živel le 'iz športa', da bi sedaj živel življenje v Kristusu. To bi ga pripeljalo le do podobnih težav, s katerimi se je sicer srečeval v športu. Zato mora poiskati nove vire moči tako za življenje v tekmovalnem športu kot tudi za življenje s Kristusom. V Svetem pismu piše,¹³ da celo takrat, ko težko delamo, ne delamo mi, pač pa je Bog tisti, ki deluje skozi nas,

saj nam daje moč volje, da lahko prav delujemo. Zato sta vzdržljivost (potrpežljivost) in samoobvladovanje sadova Duha, sebične želje pa posledica padle človeške narave.¹⁴ Sveti Duh je torej tisti izvir moči, ki športniku omogoča tekmovati in slediti Kristusu.

"Krščansko življenje ni kopija življenja Jezusa Kristusa. Pač pa je to Jezus Kristus, ki živi svoje življenje v nas v moči Svetega Duha. Tako tudi odličen športni dosežek ni tisti, v katerem bi želel posnemati sposobnosti Jezusa Kristusa, pač pa je tisti, v katerem ti deluješ kot On, zato ker On deluje v tebi! To je nadnaravno življenje. Zato pa je krščansko življenje polno frustracij, ko ga želimo živeti le s svojo lastno močjo."¹⁵

Mnogi športniki bodo takoj zavrgli krščanstvo zato, ker se bojijo, da ne bi nikdar dobili notranje moči, da bi uresničili in vzdržali krščanski način življenja. To pa je posledica pretiranega zanašanja le na svojo lastno moč. Spet drugi bodo sprejeli veselo oznanilo predvsem zato, ker se zdi kot nova priložnost, da bi trenirali pod okriljem najboljšega Trenerja in tako dobili nagrado v boljšem športnem nastopu. Bog, ki je vsemogočen, naj bo na moji strani in mi nakloni zmago! Zato pa mora športnik spoznati, kako drugačno je sporočilo in resnica evangelija od predpostavk v svetu športa. Gre za to, da sprejmemo Odrešenika in se nanj zanašamo na vseh področjih našega življenja, tudi na področju športa. V tem je prava svoboda in resnično veselje, ki ga ponuja šport. Če se športnik še ni naučil, da se odpočije v miru in svobodi od športne mentalitete, kjer je vrednost determinirana le z rezultatom in sposobnostjo, potem bo še vedno mislil, da je najpomembnejša stvar za dosego Boga to, da Zanj premaga druge tekmece. Iz te skušnjave – služiti Bogu na tak način pa ni izvzet nihče.

Eden od najuspešnejših načinov, ki ga uporabljajo misijonarji za oznanjevanje evangelija, je, da evangelij predstavijo na način,

ki ljudem pomaga bolje razumevati njihove lastne izkušnje. Pri tem 'dežela' športa ni nobena izjema. Dosežkovno orientirani ljudje imajo namreč kup vprašanj: Zakaj nisem zadovoljen, čeprav sem zmagal? Zakaj pogosto storim stvari, ki me razočarajo? Kaj mi lahko resnično in trajno spremeni življenje? Kaj je skrivnost globokih, trdnih in trajnih odnosov? In kje je pri vsem tem še mesto za Boga? Po vsem tem je naloga krščanskih oznanjevalcev v športu tudi v tem, da pokažejo, da evangelij vsebuje odgovore na ta njihova, sicer neodgovorljiva, vprašanja.

Zaključek

Biti dober kristjan ne pomeni ne biti dober športnik in obratno: biti dober športnik ne izključuje biti dober kristjan. Ob tem pa živa vera in tesen odnos z Bogom športniku omogočata, da živi uravnoteženo življenje, da svoje identitete ne išče le v svojem športnem rezultatu, kar je lahko za osebo zelo nevarno, pač pa, da ne glede na uspeh ali neuspeh spozna, da je kot Božji otrok brezpogojno potopljen v Očetovo ljubezen. S tem se tudi gromozanski pritisk medijev, množic, sponzorjev in samih treningov, ki so mu izpostavljeni vrhunski športniki, zmanjša. S tem je vsakemu športniku omogočeno človeka vredno in svobodno življenje.

Pri oznanjevanju v športu so že vrsto let posebej aktivni naši krščanski bratje iz različnih protestantskih cerkva. Prav pa bi bilo, da se v navezavi na bogate izkušnje le-teh,

tudi katoliška Cerkev zave potrebe in možnosti glede evangelizacije v športu in preko športa, ter tako izpolni poslanstvo, ki ji ga je zaupal Gospod.

1. Izhodišča za takšen odnos lahko prepoznamo že v Svetem pismu stare zaveze (prim. 1 Mkb 1,11-15). V 2. stol. pr. Kr. je tako v nasprotju z Božjo postavo bila tudi postava nevernikov, v katero je spadala tudi gradnja telovadnic. Odpad od vere je torej odprl vrata ukvarjanju s 'poganskim športom'.
2. Sv. Ignacij Lojolski, DV 23.
3. Prim. 1 Jn 4,18.
4. Najbolj znana internetna stran z zbranimi pričevanji vere v športu krščanskih športnikov z vsega sveta se nahaja na naslovu www.thegoal.com. Iščemo tudi slovenske krščanske športnike, ki bi bili pripravljeni podeliti svojo izkušnjo vere v športu. (Stopite v stik z avtorjem članka!)
5. Prim. KKC 849. Misijonsko naročilo: "Bog je poslal narodom Cerkev, da bi bila 'vesoljni zakrament odrešenja'. Tako se iz najglobljih zahtev svojega lastnega katolištva in poslušna naročilu svojega Ustanovitelja trudi, da bi oznanjala evangelij vsem ljudem."
6. Jn 17,15.
7. Prim. Jn 17,18.
8. Prim. Lk 22.
9. J. A. Null, *Philosophies of Sports Ministry*, SRS Pro Sportler, 2003.
10. Prim. 1 Kor 9,24-27.
11. Prim. Jn 13,35.
12. Prim. Rim 6,16.
13. Prim. Flp 2,12-13.
14. Prim. Gal 5,19-24.
15. W. Neal, *The Handbook on Athletic Perfection*, Grand Island, Nebraska, Cross Training Publishing, 1981, str. 22.